१६औं योजनामा बालबालिका : नागरिक सरोकार र सुझाव

मिलन धरेल

२०८० असार २५

(कन्सोर्टियम नेपालद्वारा आयोजित परामर्श कार्यक्रमका लागि तयार गरिएको)

प्रस्तुतीको खाका

- राष्ट्रिय योजनामा बालबालिकाको सरोकारका लागि सान्दर्भिक प्रतिवद्दता
- समृद्द नेपाल : सुखी नेपाली र बालबालिकाका सरोकारहरु
- १६ औं योजनाले समेट्नुपर्ने नविन सरोकार र सम्भावित कार्यक्रम

सान्दर्भिक प्रतिवद्दताहरु

दस्तावेज	मुख्य सरोकार र विषय	विद्यमान अवस्था
राष्ट्रिय कानुनहरु	आधारभुत शिक्षा, आधारभुत स्वास्थ्य, सँगठन स्वतन्त्रता, सहभागिता र नेतृत्व, दिशान्तर तथा सुधार, पारिवारिक दायित्व र संरक्षण, वैकल्पिक हेरचाह, बालश्रमको निषेध, बालअधिकार र बाल संरक्षण प्रणाली, बाल संरक्षण मापदण्ड, बालमैत्री शासन र व्यवहार, सामाजिक सुरक्षा, अनिवार्य उजुरी	बढेको भर्नादर र घट्दो विद्यालय छोड्ने दर, २५ हजारभन्दा बढी बाल क्लबहरु, ८ वटा बालसुधार गृह, ३२५ भन्दा बढी बाल गृह, ३०० भन्दा बढी स्थानीय तहमा बालअधिकार प्रणाली, केही स्थानीय तह बालमैत्री र बालश्रममुक्त, केही सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरु
मानवअधिकार कानुन र समिक्षा तथा समापन टिप्पणीहरु	बालश्रम, दिशान्तर, वैकल्पिक हेरचाह, सामाजिक सुरक्षा, सर्वोत्तम हितको प्रयोग, बाल विवाह, बाल बेचबिखन तथा ओसारपसार, बाल अधिकार र बाल संरक्षण प्रणाली, कार्यान्वयन संयन्त्र, बालअधिकार अनुगमन संयन्त्र, अवस्था प्रतिवेदन तथा सार्वजनिक लगानी, बाल न्याय, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक	घटेको बालश्रम, बाल विवाह, मानवअधिकार आयोगको भुमिका, राष्टिय बालअधिकार परिषद्, प्रदेश बालअधिकार समिति, बाल न्याय समन्वय समिति र नियमावली
विश्वव्यापी कार्ययोजना	दिगो विकास लक्ष्य ८.७ मार्गदर्शक राष्ट, बाल विवाह अन्त्य, सबैको लागि शिक्षा, लैंगिक विभेद र हिंसाको अन्त्य, जन्मदर्ता र पहिचान	जन्मदर्ता र पहिचानसँग सम्बन्धित कानुनहरुमा सुधार

समृद्द नेपाल : सुखी नेपाली र बालबालिकाका सरोकारहरु

दिर्घकालिन राष्ट्रिय लक्ष्य	बालबालिकाका सरोकार
सर्वसुलभ आधुनिक पुर्वाधार एवम सघन अन्तरआवद्दता (समृद्द नेपाल)	बाल मैत्री, अपाँगता मैत्री र बालिकामैत्री एवं सुरक्षीत भौतिक पुर्वाधार तथा यातायात (विशेष गरी विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था, खेल मैदान र प्रशिक्षण केन्द्र, सार्वजनिक तथा विद्यालय यातायात)
	असुरक्षीत यात्रामा रहेका बालबालिकाको संरक्षण, उद्दार र पारिवारिक पुनर्मिलन ।
मानवपुँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पुर्ण उपयोग (समृद्द नेपाल)	प्रत्येक वडामा पोषणयुक्त खाना र बालमैत्री सुविधा सहितको नि शुल्क दिवा शिशु स्याहार तथा प्रारम्भिक बाल बिकास केन्द्र । अपाँगता तथा अटिज्म नि शुल्क पहिचान, उपचार र पुनर्स्थापना सेवाको ब्यबस्था । १५ बर्ष देखि १८ बर्ष उमेर समुहलाई बाल संरक्षण सुनिश्चिततासहित अनिवार्य सिप तथा प्राविधिक कक्षा, कमाइसहितको इन्टर्नशिप एपेरेन्टाइससिपमा सहभागिता । बालबालिकामाझ खेलकुद र सृजनात्मक क्षमता र अवसर विकासका लागि लगानी ।
उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व (समृद्द नेपाल)	माध्यमिक तहमा बचत, मितब्ययीता, लगानी, उद्यमशिलता तथा ब्यबशायिक विषयको अध्ययन । विद्यालयमा अनिवार्य स्थानीय पोषणयुक्त दिवाखाजाको ब्यबस्था । पाठ्यपुस्तकको स्वदेशी छपाइ र उत्पादन तथा पुनप्रयोग र विद्यालय पोशाकमा स्वदेशी कपडाको मात्र प्रयोगलाई प्रोत्साहन ।

समृद्द नेपाल : सुखी नेपाली र बालबालिकाका सरोकारहरु

दिर्घकालिन राष्ट्रिय लक्ष्य	बालबालिकाका सरोकार
उच्च र समतामुलक आय (समृद्द नेपाल)	अनिवार्य बाल बचत तथा स्थानीय तहमार्फत गरिब परिवारका बालबालिकाको लागि शैक्षिक बिमाको ब्यवस्था । अनौपचारिक श्रम क्षेत्रको सामाजिक सुरक्षामा आवद्दता, नियमित ज्याला निर्धारण र कार्यान्वयन ।
परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन (सुखी नेपाली)	बालिकाप्रतिको विभेदको अन्त्यका लागि प्रोत्साहनमुलक कार्यक्रम विभेदमुक्त विद्यालय, समाज, परिवार र वालपन राष्टिय अभियान बाल गरिबी र पहुँचको विभेदको अन्त्य
सुरक्षीत, सभ्य र न्यायपुर्ण समाज	प्रत्येक स्थानीय तहमा वैकल्पिक हेरचाह तथा बाल संरक्षण सेवाको पहुँच बालबालिकाको लागि नि शुल्क कानुनी सहायता बाल हिंसाको अनुसन्धान गर्न सक्षम विशेषज्ञता हाँसिल गरेको न्यायीक प्रणाली -बाल अदालत, अधिवक्ता, अनुसन्धानकर्मी)

समृद्ध नेपाल : सुखी नेपाली र बालबालिकाका सरोकारहरु

दिर्घकालिन राष्ट्रिय लक्ष्य	बालबालिकाका सरोकार
स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण	पर्यावरणीय संकटको बदलामा क्षतीपुर्ती, रोकथाममा लगानी र बाल अभियन्ताहरुको प्रवर्द्धन । प्रत्येक विद्यालय हरित विद्यालय अभियान तथा सरसफाइ, पानी र मौसमी विपदबाट उचित संरक्षणको ब्यबस्था
सुशासन	प्रत्येक स्थानीय तहमा बालअधिकार संयन्त्र र प्रणाली शिक्षा र स्वास्थ्यका अतिरिक्त बालबालिकाको क्षेत्रमा न्युनतम प्रतिशत लगानी बल बजेट कोडको ब्यबस्था र अनुगमन राष्टिय बालअधिकार परिषद्को सबलीकरण तथा मानवअधिकार आयोगमा बाल अधिकार आयुक्तको ब्यबस्था

समृद्द नेपाल : सुखी नेपाली र बालबालिकाका सरोकारहरु

दिर्घकालिन राष्टिय लक्ष्य	बालबालिकाका सरोकार
सबल लोकतन्त्र	सबै तहमा बालबालिकाको शासनप्रणालीमा सहभागिता तथा नागरिक संलग्नता सँगठन र अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको प्रवर्द्धन र सबलीकरण बालबालिका प्रतिको राजनितिक दायित्वको सुदृढिकरण लोकतान्त्रिक शैलि, ब्यबहार र संस्कृतिको शिक्षण, सिकाइ तथा अभ्यास
राष्टिय एकता सुरक्षा र सम्मान	विविध भाषा, संस्कृती, धर्म र परम्पराको वैज्ञानिक र तथ्यपरक जानकारी समावेशी समाजको संस्कृतिको शिक्षण गौरवमय इतिहाँस, राष्टिय एकता तथा राष्टिय स्वाधिनता र देशभक्तीपुर्ण शिक्षको ब्यबस्था ।

१६ औं योजनाले समेट्नुपर्ने नविन सरोकारहरु

- सुरक्षीत र उपयोगी डिजिटल सुचना प्रविधि, सञ्जालको प्रयोग र प्रवर्द्धन ।
- मानसिक स्वास्थ्य, नैतिकता र सामाजिक दायित्व र सहभागिताको प्रवर्द्धन ।
- पर्यावरणीय संकट र बालबालिकामा परेको प्रभाव ।
- यौनिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यक बालबालिकाको सरोकारहरु ।
- आर्थिक समृद्दी, बढ्दो असमानता र बालबालिकामा पर्ने प्रभाव ।
- शहरीकरण र शहरी गरिक तथा शहरी जोखिमहरुको पहिचान र सम्बोधन ।

धन्यबाद ।